

ÚSTAVNÍ VÝVOJ ČESKÝCH ZEMÍ

STRUČNÝ PŘEHLED

Základní pojmy

Každé období je charakterizováno podle následujících kritérií:

1. Ústavnost

Cílem je popsat existenci základních ústavních dokumentů a jejich vztah k reálnému fungování státu. Z tohoto hlediska je rozlišeno několik základních typů:

- a) ústavní – existuje základní dokument (či jejich souhrn), který má charakter definice základních institucí, podmínek jejich fungování a vztahů mezi nimi; tento dokument je v praxi zpravidla respektován, tj. klíčové situace jsou řešeny v souladu s jeho obsahem
- b) neústavní – dotyčný základní dokument neexistuje, případně neřeší klíčové problémy a situace, jež by v daném období řešit měl; klíčovou roli v rozhodovacích procesech sehrává zvykové právo a/nebo rozhodnutí držitelů reálné moci ve státě
- c) kvaziústavní – existuje základní dokument, který definuje fungování státu a jeho institucí, ale je v praxi trvale (tj. systémově) obcházen či ignorován
- d) přechodné období – může mít rysy typu kvaziústavního až neústavního, ovšem s tím rozdílem, že je v dané době vnímáno jako krátkodobě dočasné, jako období, v němž se pouze nerozkládá stávající uspořádání, ale především se tvoří ústavní systém zcela nový

2. Demokracie

Zde jsou jednotlivé vývojové fáze charakterizovány podle toho, v jaké míře splňují základní podmínky a znaky moderní demokracie, tj. především:

- a) volby – nejde jen o samotnou existenci voleb jako mechanismu, jímž občané uplatňují svou politickou moc ve státě, ale i o další nutné znak demokratických voleb, jako je všeobecnost přímého volebního práva, rovnost hlasů, svoboda a tajnost volby či možnost kandidovat a vytvářet konkurenční prostředí
možnosti: demokratické volby (splňují všechny základní kritéria)
omezeně demokratické volby (některé z důležitých kritérií chybí)
nedemokratické volby (chybí více kritérií)
volby neexistují
- b) základní lidská a občanská práva – jedná se o to, zda a v jakém rozsahu byla tato práva definována, ale samozřejmě také o to, v jaké míře byla realizována, jaká byla jejich vynutitelnost ze strany občana, a také o to, zda byla garantována všeobecnost těchto práv, tedy zda v rámci principu občanské rovnosti byla tato práva dosažitelná pro všechny
možnosti: plná práva (práva jsou deklarována i realizována)
pouze formálně (práva jsou deklarována, nelze je však vymoci)
omezená práva (práva jsou výslovně omezena)
- c) dělba moci – sledována je definice i realizace dělby moci ve všech třech základních typech, tj. dělba moci horizontální (rozdělení moci mezi vrcholnými státními institucemi, které brání převzetí absolutní kontroly nad státní mocí ze strany jedné instituce či přímo jedince), vertikální (teritoriální rozdělení moci tak, aby jednotlivé územní celky mohly uplatňovat principy samosprávy a rozhodovat o místních problémech samostatně) a časová (časové omezení mandátu pro výkon jednotlivých funkcí)
možnosti: plná dělba moci (všechny tři typy jsou definovány i realizovány)
omezená dělba moci (některá ze složek není realizována plně)
narušená dělba moci (více složek není realizováno, část ale ano)
neexistuje (žádný typ není realizován)

	dokumenty	ústavnost	volby	práva	dělba moci
1848-1918					
1918-1939					
1939-1945					
1945-1948					
1948-1989					
1989-1992					